

Maria skolgata 83
118 53 Stockholm
Telefon 08 50 65 50 00
info@konstnarsnamnden.se
www.konstnarsnamnden.se

Finansdepartementet
103 33 Stockholm

Stockholm 2009-10-14

14-170/2009
Ert dnr Fi2009/4454

YTTRANDE

NYTT PENSIONSSYSTEM FÖR DEN STATSUNDERSTÖDDA SCENKONSTEN

SOU 2009:50

Konstnärsnämnden har till uppgift att besluta om statliga bidrag och ersättningar till konstnärer, i den utsträckning detta inte är någon annans uppgift. Myndigheten ska hålla sig underrättad om konstnärernas ekonomiska och sociala förhållanden samt löpande bevaka trygghetssystemens utformning och tillämpning i förhållande till konstnärlig verksamhet. Myndigheten ska i sin verksamhet integrera ett jämställdhets- och mångfaldsperspektiv samt ett internationellt och interkulturellt utbyte och samarbete.

Allmänt

Konstnärsnämnden skall hålla sig underrettad om konstnärernas ekonomiska och sociala förhållanden. Konstnärernas pensionssituation är då naturligtvis av högsta vikt. Nämnden beräknar att mindre än 10 % av landets konstnärer inom alla konstområden har en fast anställning. Konstnärerna är frilansande arbetstagare eller näringsidkare, ofta i kombination. Att vara konstnär är ett låglöneyrke i något som kan beskrivas som stjärneekonomier. Det finns ett fåtal individer som kan tjäna bra till och med mycket bra med pengar samt ha en hög offentlig profil, några har en medelinkomst men dock en hög offentlig profil och sedan finns det stora flertalet av konstnärer som tjänar under svensk medelinkomst.

Konstnärsnämnden konstaterar att den generella pensionsreformen kommer att slå hårt mot de framtida pensionärerna inom området. Än så länge ser vi i statistiken att konstnärer generellt får en högre inkomst efter pensioneringen då man ofta fått ihop i alla fall 15 relativt goda år i det gamla ATP-systemet. Livsinkomstprincipen i det nya systemet slår hårt, man kan säga att konstnärer har alla nackdelar av systemet. De har ofta studerat länge, har oregelbunden inkomst, korta anställningar hos ett stort antal arbetsgivare, högt

näringsidkande i form av enskild firma, låg om inte obefintlig tjänstepension och lågt eget pensionssparande. För många återstår garantipension.

Dessa kommande stora problem har inte stått i fokus eller diskuterats sedan den allmänna pensionsreformen förutom i utredningen ”Konstnärernas och trygghetssystemen ” SOU 2003:21. Frågan om en lösning av pensionerna för konstnärer knutna till statligt finansierade scenkonstinstitutioner har pga. allmänna förändringar i pensionssystemet och än mer förändringar i de statliga reglerna för pension däremot diskuterats och bearbetats av fackförbund, arbetsgivarsidan, konstnärsorganisationer, myndigheter, Kulturdepartementet och Riksdagen. Få frågor som egentligen berör ett väldigt litet numerärt antal personer inom kulturpolitiken har fått ta så mycket tid och resurser.

Det är därför Konstnärsnämndens mening att denna fråga måste lösas nu så att den riktigt stora och komplicerade frågan om samtliga konstnärers försörjningsmöjligheter efter pensioneringen kan börja diskuteras.

Förslag om en ny pensionslösning

Konstnärsnämnden tillstyrker utredarens förslag att frågan om pension för scenkonstnärer knutna till statligt finansierade och delfinansierade institutioner nu förs över från en statlig förordning och en förmånsbaserad pension till att vara en fråga för arbetsgivare och arbetstagare såsom på arbetsmarknaden i stort och vara avgiftsbaserad. Utredaren ger uttömliga argument för att det nuvarande systemet absolut måste ersättas av ett nytt.

Nämnden tillstyrker att pensionskontot måste vara knutet till den enskilda individen och en försäkringsgivare som individen själv valt.

Nämnden tillstyrker utredarens förslag att all inbetalning ska gå till en pension som inte är beroende av om anställningen innehas vid en viss ålder, med andra ord gå till en oantastbar pension. Pensionsinbetalningar måste självklart ge en effekt dvs. leda till en pension även för en korttidsanställd person. Vi vill även understryka vikten av att ha en flexibel och reell möjlighet att gå i pension ett par år före 65 år för skådespelare, musiker och annan konstnärlig personal.

En lösning för dansare och sångare

Nämnden tillstyrker förslaget om en omställningsersättning och efterlön till dansare och sångare genom en statlig förordning.

Nämnden menar att man även bör inrätta ett center för karriärväxling till stöd för dansare som mitt i livet skall byta yrke. Ett sådant center måste självklart vara öppet för samtliga professionella dansare oavsett var de arbetat. Ett sådant förslag finns utarbetat av Dansalliansen och fanns även med i tankegångarna när alliansen grundades.

Scenkonstnärer som kommit i kläm

Konstnärsnämnden vill understryka att det är nödvändigt att hitta en lösning för de dansare och sångare som gick i pension under 1990-talet och som under

sin tid som utövande konstnärer tjänade in pension enligt det gamla ATP-systemet och som när de blir 65 år och kommer att få pension enligt nya livsinkomstprincipen.

Avslutning

Frågan om en ny pensionsordning för konstnärer anställda vid statsunderstödda scener är komplex liksom utredarens förslag. Nämnden har ingen möjlighet att bedöma effekter eller enskildheter i förslaget utan vill hänvisa till sin vetskap om att arbetsmarknadsparterna på området har stor kompetens i frågan och att deras remissvar på betänkandet bör värderas högt.

Beslut i detta ärende har enligt delegation från Konstnärsnämndens styrelse fattats av styrelseordförande Ingrid Elam den 2 november 2009. Föredragande tjänsteman har varit kanslichef Ann Larsson.

Ingrid Elam
Styrelseordförande

Ann Larsson
Kanslichef